

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

4 Vtrum aliqua religio institui possit ad prædicandum, & huiusmodi opera exercenda.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

hoc diuinum obsequium praestetur in materia etiam religionis, puta, in recuperatione, aut conseruatione terre sanctae propter Christi reuerentiam, qui ibi corporaliter conuersatus &c. est: siue in materia alterius uirtutis, puta, pietatis, uel misericordiae, uel iustitiae, ut contingit in defensione publicae salutis, & pauperum ac oppressorum. Nulla ergo est controuersia interdicta in litera, sed formalis diuersitas ponitur inter militiam ob aliquid mundanum non ut materiam, sed ut finem: & militiam ob diuinum obsequium in operibus misericordiae, quorum materia est aliquid mundanum, puta, salus reipublicae, uel pauperis releuatio. Haec enim eadem sub militia seculari cadunt, ut sunt quaedam bona temporalia defendenda, & sub militia religiosa, ut sunt materia pietatis & misericordiae, quam religio animus & actus offert Deo militando. Et per hoc patet solutio prima obiecti omnis.

¶ Ad secundam per idem respondetur, quod appellatione militiae secularis uenit militia ordinata ad dominium temporalis, & rei publicae, & huiusmodi mundanorum bonorum defensionem. Et haec fit interdicta poenitentibus, ita & religiosis. Militia autem ob diuinum obsequium uocatur, & est quae opera misericordiae in eisdem quoque materiis Deo offert. Et haec non interdicitur religiosis, neque poenitentibus, ita quod non licet poenitentibus, & religiosis deputatis ad militandum, esse milites stipendarios in quocumque bello iusto, sed in illo tantum quod pietatis & misericordiae, aut religionis causa suscipitur, militare possunt, ut offerant Deo haec ipsa opera misericordiae militando, pro subuentione proximorum suorum ob diuinum intuitum.

quod praebatur praemia Israel fecum laetitia, & dilatauit populo suo gloriam. Ordinari etiam potest ad conseruationem diuini cultus: unde ibidem subditur Iudae dixit. Nos pugnabimus pro animabus nostris, & legibus nostris. & infra 13. dicit Simon. Vos scitis quanta ego & fratres mei, & domus patris mei fecimus pro segetibus, & pro sanctis praemia. Unde conuenienter potest institui aliqua religio ad militandum, non quidem propter aliquid mundanum, sed propter defensionem diuini cultus & publicae salutis, uel etiam pauperum, & oppressorum, secundum illud psal. 31. Erupite pauperem, & egenum de manu peccatoris libertate.

Ad primum ergo dicendum, quod aliquis potest non resistere malo dupliciter. Vno modo, condonando propriam iniuriam: & sic potest ad perfectionem pertinere, quando ita fieri expedit ad salutem aliorum. Alio modo, tolerando patienter iniurias aliorum: & hoc ad imperfectionem pertinet, uel etiam ad uitium, si aliquis potest conuenienter iniuriantem resistere. Unde Ambrosius dicit in lib. de offic. * Fortitudo quae per bella tuetur a barbaris patriam, uel domum defendit infirmos, uel a latronibus socios, plena est iustitia, sicut etiam ibidem Dominus dicit. Quae tua sunt, ne repetas. & tamen si aliquis non reuertet ea quae sunt aliorum, si ad eum pertineat, peccaret. Honor enim laudabiliter donat sua, non autem aliena. Et multo minus ea quae sunt Dei, non sunt negligenda: quia ut Chrysostomus dicit super Mat. * Iniurias Dei distimulare, nimis est impium.

Ad secundum dicendum, quod exercere aduocatus officium propter aliquid mundanum, re pugnat omni religioni. Non autem si hoc aliquis exerceat secundum dispositionem sui praelati pro monasterio suo, ut in eadem Decretali subditur. * Neque etiam pro defensione pauperum, aut uiduarum. Unde in Decretis distinctione 88. dicitur. ¶ Deceuit sancta Synodus nulli deinceps clericum aut possessiones eoducere, aut secularibus negotiis se permiscere, nisi propter curam pupillorum &c. Et similiter militare pro aliquid mundanum, est omni religioni contrarium, non autem militare pro obsequium Dei.

Ad III. dicendum, quod militia secularis interdicitur poenitentibus: sed militia quae est pro diuinum obsequium, imponitur alicui in poenitentiam, sicut patet de his quibus iniungitur ut militet in subsidium terrae sanctae.

bus: sed militia quae est pro diuinum obsequium, imponitur alicui in poenitentiam, sicut patet de his quibus iniungitur ut militet in subsidium terrae sanctae.

Ad IIII. dicendum, quod religio non sicut instituitur ad militandum, quod religiosis propria auctoritate licet bella gerere, sed solum auctoritate principum, uel Ecclesiae.

ARTICVLVS IIII.

Utrum aliqua religio possit institui ad praedicandum, uel confessiones audiendum.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur, quod nulla religio possit institui ad praedicandum, uel confessiones audiendum. Dicitur enim 7. q. 1. Monachorum uita subiectionis habet uerbum & discipulatus, non docendi, uel praedicandi, uel pacendi alios: eadem ratio esse uidetur de aliis religionibus: sed praedicare, & confessiones audire est pacere, uel docere alios. non ergo ad hoc aliqua religio potest institui.

¶ 2. Praeterea, ad quod religio instituitur, uidetur esse maxime proprium religionis, ut supra dictum est: sed praedicatio actus non sunt proprii religionum, sed potius praedicatorum. non ergo ad huiusmodi actus potest aliqua religio institui.

¶ 3. Praeterea, in conueniens uis quod auctoritas praedicandi, & confessiones audiendi in finibus hominum committatur: sed non est certus numerus eorum qui in religione recipiuntur. ergo in conueniens est quod aliqua religio instituat ad actus praedicatorum.

¶ 4. Praeterea, praedicatoribus debetur victus a fideiibus Christi, ut patet 1. ad Cor. 9. Si ergo committatur praedicationis officium alicui religioni ad hoc instituta, sequitur quod fideles Christi tenentur ad exhibendum sumptus in finibus personis, quae cedit in magnum eorum grauumen. non ergo debet aliqua religio institui ad huiusmodi actus exercendos.

¶ 5. Praeterea, institutio Ecclesiae est sequi institutionem Christi: sed Christus primo misit ad praedicandum duodecim apostolos, ut habetur Luc 9. & postea misit septuaginta duos discipulos, ut habetur Luc 10. * ibidem dicit, apostolorum & presbyteri, septuaginta uorum discipulos, & presbyteros parochiales non debent institui ad praedicandum, uel ad confessiones audiendum.

SED CONTRA est, quod collatione, quae fit ad diuersitate religionum loquitur...

Li. 1. ca. 27. post media tom. 1.

Hom. 5. in Math. inter med. & fin. in opere imperfecto to. 3.

Inducta in art. 2. arg. 2.

In Decretis dist. 88. cap. Deceuit.

consonare euāgelio patet ex officio illis commissio. sicut prae- rent Domini in om- ne ciuitate bini. Hoc enim magis delega- tis q̄ curatis, qui soli ad singulas alligant parochias, conuenit. Secundo rōne quare oportuit tales reli- giosos in huiusmodi ministerium assime- re. l. propter multitu- dinem fidelis popu- li. & difficultatem in- ueniendi curatos suf- ficientes & idoneos. Et sub hac secunda rōne includitur ter- tia, quia, de facto male consultum pop- ulo Christiano inueni- tur sine hmoi sup- plemento, quod Deus dedit, & Ro- manus Pontifex gra- tiose suscipiendo ap- probauit. Sed non omnes capiunt uez- bum istud.

agrotantium curā, alij interces- sionem, quae pro miseris atq; op- pressis impenditur, exequentes, aut doctrinae insistentes, aut elec- mosynas pauperibus largientes, inter magnos atque summos ui- ros pro affectu suo, ac pietate ui- guerunt. ergo sicut ad agrotantiū curam aliqua religio potest infli- tuti, ita etiam ad docendum pop- ulum per praedicationē, & alia huiusmodi opera.

RESPON. Dicendum, quod sicut dictum est, * conuenienter religio institui potest ad opera uitae actiuae secundum quod ordi- natū ad utilitatem proximorum, & ad obsequium Dei, & cō- uersationem diuini cultus. Magis autem procuratur utilitas p- ximorum per ea quae pertinent ad spiritualem animae salutem, q̄ per ea quae pertinent ad subueniē- dum corporali necessitati, quan- to spiritalia corporalibus sunt po- tiora. Vnde supradictum est, * q̄ elemosynae spirituales sunt corporalibus potiores. Hoc etiam pertinet magis ad obsequium Dei, cui nullum sacrificium est magis acceptum, quam zelus animarum, ut Greg. dicit super Ezech. * Maius etiam est spiritalibus armis contra errores haereti- corum, & tentationes Demonum, fideles defende- re, quam corporalibus armis populum fidelē tueri: & ideo conuenientissimum est ad praedican- dū, & ad alia huiusmodi quae pertinent ad salutem ani- marum aliquam religionem institui.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod ille qui ope- ratur ex uirtute aliter, agit per modū instrumenti. Minister autem est sicut instrumentum animati, ut Philosophus dicit in 1. Polit. * Vnde quod aliq̄s autoritate praetatorum praedicat, uel alia huiusmo- di faciat, non supergreditur discipularis, uel subie- ctionis gradum, qui competit religiosis.

AD II. dicendum, quod sicut religiones aliquae instituantur ad militandum non quidem, ut mi- litet autoritate propria, sed autoritate principū, uel Ecclesie, quibus ex officio competit, sicut dictū est: * ita etiam religiones instituantur ad praedican- dum & confessiones audiendam non quidem au- thoritate propria, sed autoritate praetatorum su- periorum & inferiorū, ad quos ex officio pertinet. Et ita subseruire praetatis in tali ministerio, est huiusmodi religionis proprium.

AD III. dicendum, quod a praetatis non conceditur talibus religiosis, ut quilibet indifferenter possit predi- care, uel confessiones audire, sed secundū moderati- onem eorū qui hmoi religionibus praeficiuntur, uel secundum taxationem ipsorum praetatorum.

AD IIII. dicendum, quod plebs fidelis non tenetur ex debito iuris ad sumptus ministrandos, nisi ordi- nariis praetatis, qui pp hoc decimas & oblationes fi- deliū recipiunt, & alios ecclesiasticos redditus. Sed si aliq̄ in hmoi actibus gratis uel in fidelibus ministrare non potestatiue ab eis sumptus exigentes, nō pp hoc grauantur fideles: quia & ipsi possunt liberaliter recōpensare temporalem subuentionē, ad quaē et si non teneantur ex debito iuris, tenentur tamen ex debito charitatis, non autem ita q̄ eis sit tribula- tio, alijs autem remissio, ut dicitur 2. ad Corinth. 8.

A Si tamen non inuenirentur qui gratis se huiusmo- di obsequijs manciparent, tenerentur ordinarij pre- lati, si ipsi non sufficerent, per alios ad hoc idoneos quaerere, quibus sumptus ipsi ministrarent.

AD V. dicendum, quod formā septuaginta duo- rum discipulorum non solum tenent presbyteri curati, sed quicumque alij minoris ordinis, qui epi- scopis in eorum officio subseruiunt. Non autem le- gitur, quod septuaginta duobus discipulis Dñs ali- quas determinatas parochias assignaret, sed quod mittebat eos ante faciē suam in omnem ciuitatē & locum, quod erat ipse uenturus. Opportunum autem fuit ut praeter ordinarios praetatos alij as- sumerentur ad huiusmodi officia propter multitu- dinem fidelis populi, & difficultatem inueniendi suf- ficientes personas distribuēdas singulis plebibus: sicut etiam & religiones ad militandum necesse fuit institui propter defectum secularium principum ad resistendum infidelibus in aliquibus terris.

ARTICVLVS V.

¶ Super Quaestio 188. Artic. quintum.

Utrum sit instituenda aliqua religio ad studendum.

AD QUINTVM sic procedi- tur. Videtur, quod non sit instituenda aliqua religio ad stu- dendum: Dicitur enim in Psal. 70. Quoniam non cognoui lite- raturam, introibo in potentias Domini. glo. * idest in uirtutem Christianam: sed perfectio Chri- stiana uirtutis maxime uidetur ad religiosos pertinere. ergo eo- rum non est studio literarum in- sistere.

¶ 2. Praet. Id quod est diffensionis principium, religiosus non com- petit, qui in unitatem pacis con- gregatur: sed studium diffensio- nem inducit, unde & in philoso- phis subsecuta est diuersitas se- ctarum. unde & Hieronymus su- per epistolam ad Titū dicit. An- tequam diaboli instinctu studia in religione fierent, & diceretur in populis, Ego sum Pauli, ego Apollo, ego Cephe &c. ergo ui- detur quod nulla religio debeat institui ad studendum.

¶ 3. Praet. Professio Christianae re- ligionis differre debet a profes- sione Gentilium: sed apud Gen- tiles aliqui philosophiam profi- tebantur, & nunc etiam aliqui se- culares dicuntur aliquarum scie- tiarum professores. non ergo religiosus competit studium literarum.

SED CONTRA est, q̄ Hier. in epistola ad Paulin. * inuitatē ad discendū in statu monastico dicēs. Di- scamus in terris, quorum sciētia nobis pseueret in caelis. & infra. Quicquid quaesieris, tecū scire conabor.

RESPON. Dicendū, quod sicut dictū est, * religio pot- ordinari ad uitā actiua, & ad uitā cōtēplatiua. inter opera autē uitae actiuae principaliora sunt illa, q̄ ordi- nant directe ad salutē animarū, sicut praedicare, & alia huiusmodi. Cōpetit ergo studiū literarū religiosus tripliciter. Primo quidem, quantum ad id quod est secunda secunda s. Thomae. NNN 4 proprium

IN articulo 5. eiusdē q. 188. in responso- ne ad tertium, nota diligentissime opela- sionem & rationem illius. s. q̄ religiosus non conuenit studiū philosophiae, & huiusmodi, quia tota eorum uita mancipa- ta est diuini obse- quijs. Vnde sicut ne- goria secularia sunt absolute prohibita re- ligiosis omnibus, ita studia scientiarum se- culariū, scilicet phi- losophiae, mathema- ticae, & artem libe- raliū. Verum sicut pietatis gratia de su- periori licentia mo- derate possunt reli- giosi secularia tracta- re negotia, ut dictū est superius: ita diu- nae scientiae gratia li- citum est religiosis cum superiorū ino- rum beneplacito ca- re logica, philoso- phiae naturali, & huiusmodi, ut possint errores cofutare, & diuinitatis mysteria intelligere. Et haec bene aduertat reli- giosi, qui totum uite- suae tempus in scien- tijs secularibus con- sumunt.

Glo. Interfi- gaeis ibid.

Circa finem illius inci- pit haec epi- stol. Praet. Ambro. tua mihi tom. 1. Ar. 1. 2. & 3. & q. 180. ar- tic. 4.